

De Rode Olifant antwoordt, of:
hoe een professor zichzelf vergat

"de onrespectvolle uitdrukkingen, welke over de Binnenlandsche Strijdkrachten, waaraan dan de naam van Zijne Koninklijke Hoogheid wordt verbonden, reeds alom worden gebruikt. 'De (O)ranje (D)ieven', de W.A. van den Prins', zijn de minst erge van deze helaas reeds gangbare termen".

P.S. Gerbrandy (1)

We hoeven waarlijk niet te verwachten dat de HIC altijd bol staat van kleine meesterwerken of doorwrochte werkstukken. Ook van dhr. Schöffers verwacht niemand dat, maar wel moet hij werken met voor de HIC en in ieder geval voor 'ons' vak geldende regels. In de vorige HIC schreef hij een stukje onder de titel De Rode Olifant in Leiden - een titel die geestig is wanneer hij ook origineel zou zijn en niet slechts een persiflage op de wél originele titel De Reuzenpanda van Soestdijk - en dat stukje rammelt nogal.

Schöffers valt op de eerste plaats de waarde van de door mij gebruikte literatuur aan. Maar niet inhoudelijk, oh nee, belerend en verketterend walst onze geliefde hoogleraar over 'een gek oost-duits schoolboek vol feiten', de stalinist Baruch, de sowjet-propagandist Klinkenberg en de ex-NSB-er Van der Gouw heen. Bijna geen enkele kritiek op de in-

houd van hun werk, maar des te meer op hun persoon.

Natuurlijk zal ik de laatste zijn om te ontkennen dat iemands politieke ideeën hun weerslag vinden in zijn/haar histories werk. Voldoende is het echter niet, of beoordeelt Schöffers het uitgebreide werk van bv. Langer ook uitsluitend op het feit dat deze een gewezen CIA-agent is (2)? Zo ja, dan interesseert mij de vraag of Schöffers dat werk goed of slecht vindt. Trouwens Herbert Marcuse, die toch de huidige maatschappij in hoge mate verwerpelijk vindt, is lid geweest van de Amerikaanse Office of Strategic Services en van 1945-1951 van de Office of Intelligence and Research (voorloper van de CIA) waar hij Acting Chief van de Central European Branch was (3). Is deze kennis nu voldoende om Marcuse's ideeën zonder meer te verwerpen?

Ga ik nu echter verder in op de literatuur:

- "een gek oost-duits schoolboek", maar -zoals Schöffers zelf zegt- dan toch wel "vol feiten". Bijvoorbeeld de IG-Farben brieven die door Schöffers als aparte en "betrouwbare" bron worden aangevoerd, maar die inderdaad uit dit boek komen.

- de stalinist Baruch; zelfs de Amerikaanse hoogleraar Windmuller citeert hem in zijn uitmuntende studie over de Nederlandse arbeidsverhoudingen, dus waarom ik niet? (4). "Een scheldwoord is geen argument, maar duidt op vooringenomenheid, inzicht in eigen zwakke positie enz."(5), zo reageert Baruch zelf terecht op Schöffers opmerking.

- Klinkenberg; hij heeft dan misschien vreemde opvattingen over persvrijheid, maar ijverig en trefzeker speurend heeft hij al heel wat sluiers rond de bourgeoisie weggetrokken (6). Bovendien, sinds wanneer zijn 'de jongens van Vrij Nederland' een test voor wetenschappelijke betrouwbaarheid?

- Van der Gouw; een ex-NSB-er, maar wel een die een hoop smerigheid om zich heen erkende en bekend maakte. Zijn opmerkingen over ITT in de Tweede Wereldoorlog zijn bijvoorbeeld juist bevonden door Anthony Sampson in zijn uitstekende studie over dat bedrijf (7).

Al Van der Gouws door Schöffers gesmaakte 'fantastiese roddels' zijn door de in zijn boeken genoemde bourgeoisie of hun nakomelingen nooit betwist; wel is hij tot twee weken veroordeeld op grond van een in zijn betoog onbetekenend feit (8).

Wat betreft de literatuur slaat Schöffers dus de plank falikant mis. Hij maakt echter nog meer vreemde opmerkingen. Over Bernhards 'beestachtige' troepen zegt het citaat boven dit artikel voldoende; die zuiderlingen verzonnen die "minst erge van deze helaas reeds gangbare termen" toch niet zomaar?! Over de staatsgreep van Bernhard zegt zelfs de orangistische historika M.G. Schenk "dat Bernhard na de oorlog, ontevreden als hij was met de status van prins-gemaal, geprobeerd heeft om Koning Bernhard naast Koningin Juliana te worden" (9).

Verder verbind ik Bernhard helemaal

niet direkt met die andere personen; wel zeg ik dat dat soort mensen 'lood om oud ijzer' is. Dat dat soort na de oorlog die zij zelf hadden opgeroepen rustig door kon gaan met zijn praktijken. Ook over hen valt echter wel meer te zeggen dan de bagatelliserende opmerkingen die Schöffers maakt.

Fahrenfort maakte dat reisje weliswaar in 1933 maar in oktober 1940 schreef hij nog "men heeft ook in het Derde Rijk steeds zin getoond voor historie en dat geeft steun tot vertrouwen" (10). Dit nog afgezien van het feit dat velen reeds in 1933 goed begrepen wat er in Duitsland gebeurde. Zo onschuldig was Jacques dus niet.

Over het verband tussen Eindhoven en prins Bernhard kan ik opmerken dat de eerste voor de Parlementaire Engquete Commissie zelf verklaarde dat Bernhard hem naar Nederland haalde in verband met de ordehandhaving (11).

F. Philips, tenslotte, kan momenteel wel suggereren dat hij joden tewerk stelde om ze voor deportatie te vrijwaren; een studie over Philips wijst wel iets anders uit. Het konsentratiekamp Vught werd gebouwd vanwege de nabijheid van Philips en er werden door Philips geen extra - voor de gevangenen gunstige - eisen gesteld. Wel moesten de gevangenen 10 tot 11,5 uur per dag vrijwel voor niets werken en werden ze uiteindelijk toch allemaal op transport gezet (12). Die Philips-steun aan de Nazi-winterhulp was zeker ook pure menslievendheid?

Wat betreft Bernhards relatie tot IG Farben nog het volgende: 'dodend gas' heb ik niet aan de orde gesteld, wel dat Bernhard een spion was. Spion van een bedrijf dat

het Hitler-bewind goed gezind was. Bernhard was tezelfdertijd lid van de Reiter-SS, waarvan hij over het uniform zei: "Ik moet zeggen dat we er keurig in uitzagen" en "We hadden veel plezier en niemand viel ons lastig" (13); de jodenvervolgingen waren toen reeds in volle gang!!! Nee, professor Schöffner heeft in mijn ogen een slechte beurt gemaakt met zijn reactie. Hij valt mijn literatuur aan zonder inhoudelijke kritiek; hij verwijt mij verbindingen die ik niet leg (maar die gedeeltelijk wel bestonden) en hij beweert dat ik insinueer waar onverdachte bronnen hetzelfde beweren.

Ik zou met nog twee opmerkingen willen volstaan.

1. Waarom verwijt Schöffner mij bepaalde regels niet te hanteren, terwijl hij mij zelf volkomen onjuist citeert. Ik heb nooit gezegd dat Troelstra een "knecht van het Kapitaal" was; wel dat hij "schizofreen" was en daarmee bevind ik me in het gezelschap van Henry Polak die instemmend wordt geciteerd door H.J. Scheffer wanneer hij stelt dat Troelstra 'dualistisch' is; dat er in hem 'twee zielen' leven (14).

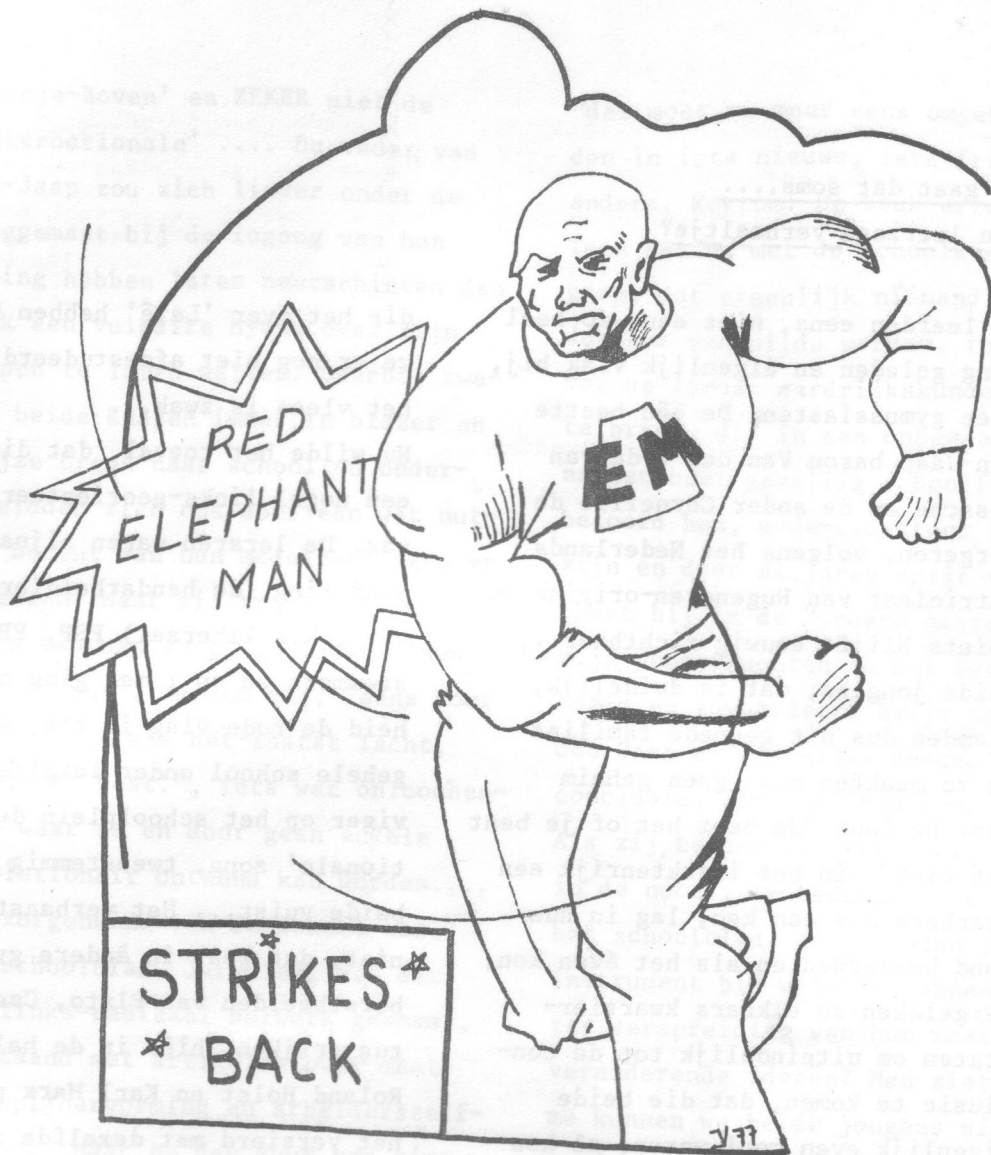
2. Ik heb nooit begrepen en zal nooit begrijpen (behalve dan op abstrakt-teoreties nivo) hoe mensen die de verschikkingen van het fascisme (zo men wil: nationaal-socialisme) hebben ondervonden later de mensen die dat fascisme hebben grootgemaakt en gesteund kunnen goedpraten. Waarom erkennen zij niet gewoon wat de bronnen, dit Walhalla

der historie, bevestigen: dat de westerse bourgeoisie, soms geholpen door de heersende klasse in de Sowjet-Unie (ik denk hierbij aan het Verdrag van Rapallo, waardoor eht duitse leger op russies grondgebied na de Eerste Wereldoorlog weer op adem mocht komen) het fascisme heeft grootgemaakt en zij hiervoor nauwelijks is gestraft?

Ik hoop echter Schöffner (die toch niet tot de zwartste reactie behoort) ooit op de barrikaden nog eens te omhelzen; samen strijdend tegen de huidige machthebbers!

Sjaak van der Velden

1. PEC 5B, 363
2. William L. Langer, *Introductions in Crisis. Papers on international history*, Cambridge (Mass.) 1969, p. XXVI
3. *Progressive Labour*, febr. 1969 (gec. in *Rode Tribune*, jrg. 5, no. 6, 1969, pp. 6-7)
4. John P. Windmuller, *Arbeidsverhoudingen in Nederland*, Utrecht/Antwerpen 1970, hfst. VI, noot 37; hfst. VII, noot 3
5. F. Baruch aan Sj. van der Velden, 25 nov. 1976
6. Wim Klinkenberg, *De ultracentrifuge 1937-1970. Hitlers bom voor Strauss?*, Amsterdam 1971 is hier een uitstekend voorbeeld van.
7. Anthony Sampson, *ITT macht zonder grenzen*, Amsterdam/Brussel 1974
8. NRC 21 april 1970
9. *Vrij Nederland* 4 augustus 1973
10. *Nederland op den economischen scheidingsweg*, in: *Nederlandsch Economisch en Staatkundig Tijdschrift*, jrg. 7, no. 12, 25 oktober 1940, p. 359

11. PEC 5C, 755

12. Ad Teulings, Philips, geschiedenis
en praktijk van een wereldconcern,
Amsterdam 1976, p. 113-114

13. Alden Hatch, Prins Bernhard Zijn
plaats en functie in de moderne
monarchie, Amsterdam 1962, p. 57

14. H.J. Scheffer, November 1918 Jour-
naal van een revolutie die niet
doorging, Amsterdam 1971², p. 244